

תמוז התשע"ד

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
מסעי בני ישראל
 לפרשת מסעי (על פי שיעורים של הרב חיים דרוקמן והרב חיים סבתו)

6. ירושלמי פאה פרק א הלכה א:

"דאמר רבי מנא: 'כי לא דבר ריק הוא מכם' ואם הוא ריק, מכם הוא! למה? - שאין אתם יגיעין בתורה".

7. הרמב"ם בהמשך דבריו:

"ומזה סדר זכר המסעות, יראה מפשוטו של ענין שזכר מה שאין תועלת בו כלל, ומפני זאת המחשבה העולה על הלב אמר: 'ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', ומקום הצורך אליו גדול מאד, מפני שכל המופתים אינם אמתיים - רק למי שראם, אך לעתיד ישוב זכרם סיפור, ואפשר שיכזיבם השומע, וידוע שאי אפשר להיות וגם לא יצוייר שיהיה מופת עומד קיים לדורות לבני אדם כולם"

"וממופתי התורה, מן הגדולים שבהם, עמוד ישראל במדבר ארבעים שנה והמצא בו המן בכל יום, והמדבר ההוא כמו שזכר הכתוב: 'נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים', והם מקומות רחוקים מאד מן הישוב, בלתי טבעיים לאדם...ואלו כולם מופתים גדולים גלויים נראים, וכאשר ידע ה' יתעלה שאפשר לפקפק באלו המופתים בעתיד, כמו שמפקפקין בשאר הסיפורים, ויחשוב שעמידתם היתה במדבר קרוב מן הישוב שאפשר לאדם לעמוד בו, כאלו המדברות ששוכנים בהם הערביים היום, או שהם מקומות שאפשר לחרוש בהם ולזרוע ולקצור, או להזון באחד הצמחים אשר היו שם, או שמטבע המן לרדת במקומות ההם תמיד, או שיש במקומות ההם בארות מים, ומפני זה הסיר המחשבות ההם כלם, וחזק עניני אלו המופתים כלם בבאור המסעות ההם, שיראו אותם הבאים וידעו גודל המופת, בעמוד מין האדם במקומות ההם ארבעים שנה".

8. רש"י על במדבר ל"ג א:

"אלה מסעי - למה נכתבו המסעות הללו? להודיע חסדיו של מקום, שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות. צא מהם ארבעה עשר,

1. במדבר ל"ג א-ב:

"אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן: ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם"

2. במדבר ל"ג ג-ד:

ג ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בהמשה אשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני-ישראל ביד רמה לעיני כל-מצרים ד ומצרים מקברים את אשר הפה ה' בהם כל-בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים

3. במדבר ל"ג לז-מ:

לז ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום. לח ויעל אהרן הפה אל-הר ההר על-פי יהוה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני-ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש. לט ואהרן בן-שלש ועשרים ומאת שנה במתו בהר ההר. מ וישמע הפנעני מלך ערד והוא-ישב בנגב בארץ כנען בבא בני ישראל.

4. הרמב"ם - מורה נבוכים ג' נ:

"דע, כי כל סיפור שתמצאהו כתוב בתורה, הוא לתועלת הכרחית בתורה, אם לאמת דעת שהוא פנה מפנות התורה, או לתקון מעשה מן המעשים, עד שלא יהיה בין בני אדם עול וחמס".

"ומפני זה כשתראה בתורה סיפורים בזולת המצוות, ותחשוב שהסיפור ההוא אין צורך לזכרו או שיש בו אריכות, אינו, רק להיותך בלתי רואה הפרטים המביאים לזכור מה שזכר".

5. דברים ל"ב מו-מז:

"ויאמר אלהים שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצנס את בניכם לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת: כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה"

כן לא יעברו על רצון ה'. וזה טעם 'ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו', כי מיראת ה' ומשומרם משמרת מצותו - לא יסעו. וכן אם יהיה הענן ימים מספר כשנים או שלשה ימים, והיו העם יגיעים מאד וענה בדרך כוחם, יעשו רצון ה' ללכת אחרי הענן. וסיפר עוד, כי יש שלא יעמדו רק לילה אחד ויסעו בבקר אף על פי שהוא טורח גדול להם, ולפעמים יעמוד הענן יומם ולילה, כי הלכו כל הלילה ובאו במקום שהוא בבקר וינוח הענן שם כל היום שהוא וכל הלילה, ונעלה בבקר השני ונסעו. והוא טורח גדול מן הראשון, כי היו העם סבורים שיעמדו שם ופרקו העגלות והניחו משאם כמנהג הבאים מן הדרך, ובהעלות הענן יחזרו לטעון, ולא יוכלו לעשות להם תקון לדרך".

13. ספורנו (על במדבר לג א):

"אלה מסעי' - רצה האל יתברך שיכתבו מסעי ישראל להודיע זכותם בלכתם אחרי במדבר 'בארץ לא זרועה', באופן שהיו ראויים להכנס לארץ. 'ויכתוב משה' - כתב מקום שיצאו אליו, והמקום אשר נסעו ממנו, כי לפעמים היה המקום שיצאו אליו בתכלית הרוע, והמקום שנסעו ממנו טוב. 'ואלה מסעיהם למוצאיהם' - ולפעמים קרה היפך זה". "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

14. הרב דרוקמן:

"אנו למדים מפרשת המסעות שהכל צריך להיעשות על פי דבר ה' גם כשקשה, וגם כשלא נעים. כל אורחות חייו של הפרט ושל הכלל צריכים להיות על פי תורה ומצוותיה. וכשעם ישראל חי חיים שלמים בארצו, בכל תחומי החיים, על פי דבר ה', זהו קדוש ה' הגדול ביותר לכל אפסי ארץ!"

15. הרב סבתו:

כל תחנה שאדם עובר בה היא משמעותית. האדם עובר בחייו סוגים שונים של אירועים ותקופות, ולכל אחד ואחד אמורה להיות משמעות עבורו. אם התחנה הזוכרה בתורה כנראה שזו הייתה תחנה רוחנית משמעותית לעם, ולכן יש צורך למנות את כל התחנות. התורה לא מונה דווקא את המקומות החשובים בהם התרחשו אירועי השיא של תקופת המדבר כדי לומר לנו שאדם לא נבנה רק משיאים, אלא מהרבה תחנות רציפות, שלב לאחר שלב. העם הוצרך לעבור מתחנה לתחנה כדי להתקדם, ולכל אחת יש את המשמעות שלה.

צריך לדעת שהחיים מורכבים ממשעות, מתחנות. בכל תחנה האדם צריך לאסוף משהו, לבנות משהו. עם ישראל - שעבר ברומא, ספרד, טורקיה, מרוקו, בבל, מדי - צבר לו בכל תחנה מורשת, בין אם מורשת מבחוח ובין מורשת פנימית הנובעת מהתמודדות עם החוץ. אי אפשר לומר פשוט שעם ישראל גלה ושב לארצו, זה לא

שכולם היו בשנה ראשונה, קודם גזירה, משנסעו מרמעסס עד שבאו לרתמה...ועוד הוצא משם שמונה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים. נמצא שכל שמנה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות".

9. רש"י בהמשך דבריו:

"ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת: משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין, התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו: כאן ישנו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך..."

10. המהר"ל (גור אריה במדבר ל"ג א):

"פירוש, כי לפעמים היו ישראל בנחת ובשלחה, וזהו 'ישננו'. ולפעמים היו ישראל בצער כאשר היה חסר להם דבר, וזהו 'הוקרנו'. ולפעמים בסכנה היו, וזהו כמו חולה החושש בראשו. ואם תאמר, וכל זה מה נפקא מיניה שהוא מספר בדברים אלו? יש לומר, שכמו שהאב מספר כמה טורח הגיע לו עד בואו למקום הזה, והודיע לו איך היה מטפל עמו משום אהבתו אליו, כך ה' יתברך היה מטפל עם ישראל בשביל אהבתו אליהם, ובשביל כך יזכרו ישראל הטובות שעשה להם, ויעבדו אותו בכל לב".

11. במדבר ט' טו-כג:

"וביום הקים את המשכן פסה הענן את המשכן לאהל העדת ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר: פן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה: ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל: על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו: ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו: ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו: ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו: או ימים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו: על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמו על פי ה' ביד משה". התורה מקדישה לכל הענין פרשה שלימה, ולכאורה הכל מתמצה במשפט: "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו", ואפשר היה לתמצת את כל הפרשה בפסוק וחצי: "ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל: על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו".

12. הרמב"ן (על במדבר ט יט-כב):

"וטעם 'ובהאריך הענן', לומר, כי אם יאריך הענן על המשכן ימים רבים, והמקום הוא איננו טוב בעיניהם, והיו חפצים ומתאווים מאד לנסוע מן המקום, אף על פי

שמתחילים מחדש כאילו כלום לא קרה. לאותם אנשים שבונים את הארץ יש גם אבא וסבא, ועל מה שעבר עליהם אי אפשר לדלג.

עם ישראל עבר במדבר אירועים רבים, וכל אירוע כזה תרם לאמונה, להבנת ההשגחה, להבנת החטא ועוד דברים רבים. בין אם צברנו דברים חיוביים או שליליים, הם משאירים חותם. רבותינו אומרים שבכל דור ודור יש משהו מחטא העגל - האירוע לא נמחק, משהו ממנו תמיד נשאר. רגליו של כל אדם עמדו למרגלות הר סיני. זה נכון גם במובן החינוכי - שהוא אירוע שלא נעלם. מעמד הר סיני הוא הווה מתמשך במשך אלפי שנים. זאת הסיבה שכל התחנות הללו אינן ארעיות כמו תחנות של רכבת שהיא עוצרת בהן בדרך ליעדה. לכל תחנה יש משמעות, יש משקל.

כך גם בחיים הפרטיים - לכל תחנה בחיי האדם תפקיד בעיצוב אישיותו, ואי אפשר להתמקד רק באירועים המיוחדים, אלא יש להפנים שכל נקודה משמעותית. אמירה זו מצריכה התייחסות עמוקה לכל שלב, לא לדלג עליו, אלא להתמודד ולהפנים, ומכל נקודה לשאוב את המקסימום שרק ניתן.